

Finansklagenemnda Skade

Avgjørelse FinKN 2021-1077

16.11.2021

Jernbanepersonalets Forsikring Gjensidig

Motorvogn

Uriktig opplysning om kjøpesum – bevisst? – delvis erstatning? – fal. § 8-1 fjerde ledd.

Sikredes bobil ble totalskadet under en brann i en lagerbygning. I et egenerklæringsskjema til selskapet, og i samtale med selskapets takstmann, oppgav sikrede bobilens kjøpesum til kr 225 000. Bobilen var imidlertid kjøpt for kr 187 000, i tillegg hadde sikrede fått tilbakebetalt kr 20 000 som følge av en fuktskade som ble oppdaget etter overtakelsen. Selskapet mente de uriktige opplysningene om kjøpesummen utgjorde et uredelig brudd på opplysningsplikten under skadeoppgjøret, jf. fal. § 8-1 fjerde ledd. Selskapet avslo derfor erstatningskravet og sa opp forsikringsavtalen. Sikrede mente at de uriktige opplysningene ikke var gitt bevisst, blant annet som følge av sikredes ordblindhet. Sikrede hadde dessuten gitt takstmannen opplysninger om bobilens salgsannonse hvor kjøpesummen fremgikk. Sikredes forhold var i alle tilfeller lite klanderverdig, og sikrede måtte derfor uansett ha krav på en delvis erstatning etter fal. § 8-1 fjerde ledd siste pkt. Nemnda kom til at sikrede bevisst hadde gitt uriktige opplysninger av betydning for erstatningsoppgjøret. Nemnda kom videre til at sikrede ikke hadde krav på delvis erstatning.

Saksfremstilling

Saken gjelder krav om erstatning under motorvognforsikring etter brann i lagerbygning, og spørsmålet om selskapet er uten ansvar og kan si opp forsikringsavtalen pga. uredelig brudd på opplysningsplikten under skadeoppgjøret, jf. forsikringsavtaleloven (fal.) § 8-1 fjerde og femte ledd.

Sikrede har en motorvognforsikring som i pkt. 6.1. sier:

Er bobilens tapt, eller vil reparasjon av skaden ikke være økonomisk forsvarlig erstattes kostnadene ved å anskaffe en bobil i samme stand og av tilsvarende fabrikat, type og årgang. ...

Sikredes bobil ble totalskadet under en brann i en lagerbygning den 29.10.20.

I et egenerklæringsskjema til selskapet datert 27.11.20 oppga sikrede at bobilens kjøpesum var kr 225 000.

Selskapets takstmann besøkt skadestedet og var i kontakt med sikrede i forbindelse med takseringen av bobilens. Det er fremlagt en e-post av 30.11.20 fra takstmannen til selskapet:

...

Ringte eier opp igjen da markedsverdi på (bobilens) var sjekket og fortalte dette var en veldig spesiell bobil og at vi hadde fått litt forskjellige markedsverdier oppgitt, som det ble fortalt eier, prisene varierte fra kr 150.000,- til kr \ 180.000,-

Eier dro da litt på dette og syntes dette var rart da han kunne fortelle han hadde betalt mer for bilen. Etter spørsmål om hva han hadde betalt, fortalte han at det var kr 225.000,-

Eier ble da spurt om bilen var annonsert på finn.no, noe han bekreftet. (Dette visste vi allerede men holdt dette skjult for eier.)

Etter litt somling fra eier fortalte han at han hadde annonsen lagret og skulle ta opp denne, eier leste da opp finn koden så vi kunne finne denne og fortalte da som riktig var at bilen var annonsert for kr 190.000,- men at det etter avtale om kjøp også hadde meldt seg en kjøper til, det hadde da i følge eier endt med budgivning og han hadde da måttet betalt kr 225.000,- for bilen.

Fortalte da eier at vi måtte ha mer tid på oss så vi kunne sjekke markedsverdi med flere, eier fortalte igjen at ingen ting hastet, bare og bruke den tid vi trengte.

Selskapets utreder kontaktet selger av bobilen den 2.12.20. Han opplyste ifølge utreders samtalenotat at bobilen ble solgt for kr 180 000, men at kr 20 000 ble tilbakebetalt grunnet en fuktskade. Utreder kontaktet også selger av den første bobilen, som opplyste at bobilen ble solgt for kr 220 000 uten at det ble avholdt noen budrunde.

Selskapets utreder avholdt samtale med sikrede den 3.12.20. Sikrede har ifølge samtalereferatet forklart at han først kjøpte en bobil våren 2020, som han kun hadde én uke. Denne ble imidlertid levert tilbake til selger grunnet liten lasteevne. Bobilen, som ble skadet i brannen, ble annonsert en stund etter tilbakeleveringen. Sikrede forklarte at han den 29.6.20 overførte kr 15 000 til selger som sikkerhet for at han kom og kjøpte bobilen. Deretter overførte han kr 172 000 til selger den 30.6.20. Sikrede viste utreder bankutskriften. Det ble ikke skrevet kontrakt for kjøpet. Selger skal ha tilbakebetalt kr 20 000 den 7.8.20 grunnet en fuktskade som ble avdekket i bobilens soverom. Sikredes kamerat skal etter det opplyste ha utbedret skaden ved svart arbeid.

Sikrede ble ifølge samtalereferatet stilt spørsmål om hvorfor han oppgav kjøpesummen til å være kr 225 000:

...Han gjorde det da han mente at det var det han hadde betalt for bilen. Han hadde ikke undersøkt bankkontoen da han skrev opp kjøpesummen.

På spørsmål om hvorfor han fastholdt den kjøpesummen da han snakket med takstmannen opplyste han at han var litt forvirret av det som hadde skjedd. Han hadde heller ikke da undersøkt sin bankkonto om hva han hadde betalt. Forsikringstaker gjorde imidlertid takstmannen klar over annonsen på Finn.no, og ga han koden slik at takstmannen kunne finne den.

På spørsmål om hvordan han kunne ha tatt feil opplyste han at han måtte ha forvekslet opplysningene han ga med den andre bilen han kjøpte og hadde en ukes tid i vår. På den bilen det var 2 stykker som ønsket å kjøpe. Etter budrunde kostet den han kroner 225.000,-.

Han ble gjort kjent med at jeg kom til å stille han et vanskelig spørsmål, og det var greit for han: Jeg spurte om han bevisst hadde satt opp høyere kjøpesum for å få en høyere erstatning. Han opplyste at det hadde han ikke gjort, men han erkjente at han hadde gjort feil da han satt den opp. Han synes han har gitt selskapet alle de etterspurte opplysningene.

...

Selskapet besluttet den 23.12.20 å avslå erstatning og si opp forsikringsavtalen på grunn av uredelig brudd på opplysningsplikten under skadeoppgjøret, jf. fal. § 8-1 fjerde og femte ledd. Selskapet mente at sikrede bevisst hadde gitt uriktige opplysninger om bobilens kjøpesum i den hensikt å få en høyere erstatning enn det han hadde krav på.

Selskapets takstmann uttalte i en e-post 4.6.21 at bobilens verdi ved en ureparert fuktskade i bakvegg ville vært kr 160 000, og kr 190 000 dersom skaden var utbedret.

Sikrede krever dekning for skaden på motorvognen og avviser at det er gitt gale opplysninger under skadeoppgjøret.

Sikrede har ikke bevisst gitt uriktige opplysninger om kjøpesummen i den hensikt å få en høyere erstatning. Når den sikrede på spørsmål om kjøpesum oppgir et beløp, må han gis et visst

slingringsmann situasjonen og forholdene tatt i betraktning. Det må vektlegges at situasjonen etter brannen var stressende, og at sikrede hadde mistet en rekke biler og en båt i en svært omfattende og dramatisk brann. Den dårlige kommunikasjonen mellom sikrede og selskapet skyldes også delvis at sikrede sliter med ordblindhet.

Sikrede uttrykte tvil vedrørende bobilens verdi i den første samtalen med selskapet. Sikrede har selv forsøkt å gi all nødvendig informasjon, herunder opplysninger om finn-annonsen. Sikrede gav derfor på eget initiativ opplysninger som kunne bidra til verdifastsettelsen. Sikrede innrømmet at fastsettelsen av kjøpesummen var feil så snart han ble gjort oppmerksom på dette.

En uriktig opplysning vedrørende kjøpesummen medfører ikke nødvendigvis en høyere erstatning. Erstatningen fastsettes etter antatt gjenanskaffelsesverdi. Kjøpesummen kan benyttes som et moment i fastsettingen av gjenanskaffelsesverdien, men er ikke alene avgjørende for fastsettelsen.

Sikrede har uansett krav på delvis erstatning, jf. fal. § 8-1 fjerde ledd siste pkt. Sikredes forhold er bare lite klanderverdig, og opplysningene angår en svært begrenset del av den samlede erstatningsutbetalingen. Fullstendig bortfall vil være svært urimelig. En eventuell avkortning i erstatningen bør ikke overstige kr 30 000.

Selskapet avviser ansvar og anfører at det er fri for ansvar og kan si opp forsikringsavtalen på grunn av uredelig brudd på opplysningsplikten under skadeoppgjøret, jf. fal. § 8-1 fjerde og femte ledd.

I egenerklæringen og i samtale med takstmann opplyste sikrede at bobilen ble kjøpt for kr 225 000, mens han faktisk betalte mellom kr 180 000 og 187 000 for bobilen. I tillegg fikk han tilbakebetalt kr 20 000 fordi bobilen hadde fuktskader.

De uriktige opplysningene om kjøpesummen ble gitt ca. en måned etter brannen, og sikrede hadde derfor god tid til å tenke seg om og undersøke hva han rent faktisk betalte for bobilen før han ga opplysningene til takstmannen og deretter sendte inn en egenerklæring til selskapet hvor han igjen opplyste at kjøpesummen var kr 225 000. Det er lite sannsynlig at sikrede skal ha blandet sammen de to kjøpene. Ingen av bilene ble uansett kjøpt etter en budrunde slik sikrede forklarte. Sikrede opplyste først om finn-annonsen etter at takstmannen spurte etter denne.

Sikredes ordblindhet og/eller utfordringer med utfylling av skjemaer er ikke relevante for vurderingen av om det er gitt bevisst uriktige opplysninger i saken. De uriktige opplysningene ble gitt både muntlig og skriftlig. Forklaringen ble opprettholdt frem til sikrede, i samtalen med selskapets utreder i desember 2020, ble bedt om å vise frem bankutskifter som dokumenterte hva han hadde betalt for bobilen.

En uriktig opplysning om kjøpesummen kan påvirke erstatningsutmålingen, herunder fastsettelsen av gjenanskaffelsesprisen, jf. blant annet 19-180499TVI-HEDM. I nåværende sak er det snakk om en spesiell bil det ikke finnes mange tilsvarende objekter av i markedet. Bilen var også relativt nyinnkjøpt. Takstmannen har vist til at de uriktige opplysningene om kjøpesummen kunne medført en uberettiget erstatning på kr 30 000.

Det foreligger ikke særlige grunner til å fravike utgangspunktet om at sikrede mister ethvert erstatningskrav mot selskapet i denne saken. Den uriktige opplysningen medfører en verdiøkning på kr 30 000, hvilket utgjør over 15 % av et sikrede betalte for bobilen. Det foreligger heller ikke andre særlige grunner som tilsier at det skal gis delvis erstatning. Oppgjøret får ikke betydning i forhold til personer som er økonomisk avhengig av sikrede.

Sikrede har uansett ikke oppfylt opplysningsplikten i fal. § 8-1 første ledd. Sikrede har ikke fremlagt dokumentasjon for utbedringen av fuktskaden, informasjon om hvem som utførte arbeidene eller dokumentasjon på betalingen. Før selskapet mottar denne informasjonen kan ikke selskapet ta stilling til om utbedringen er utført, eller om det er gitt uriktige opplysninger om dette. Selskapet kan derfor ikke ta stilling til sitt erstatningsansvar før dette er avklart.

Finansklagenemnda Skades begrunnelse

Spørsmålet er om selskapet er uten ansvar og kan si opp forsikringsavtalen som følge av uredelig brudd på opplysningsplikten, jf. fal. § 8-1 fjerde og femte ledd.

Fal. § 8-1 fjerde ledd sier at:

Gir sikrede ved skadeoppgjøret bevisst uriktige eller ufullstendige opplysninger som sikrede vet eller må forstå kan føre til at sikrede får utbetalt en erstatning han eller hun ikke har krav på, mister sikrede ethvert erstatningskrav mot selskapet etter denne og andre forsikringsavtaler i anledning samme hendelse. Hvis sikredes forhold bare er lite klanderverdig, bare angår en liten del av kravet, eller hvis det ellers foreligger særlige grunner, kan sikrede likevel få delvis erstatning. § 4-14 gjelder tilsvarende

Selskapet anfører at sikrede ga gale opplysninger om kjøpesummen under erstatningsoppgjøret. Nemnda legger til grunn at partene er enig om at sikrede i samtaler med selskapets takstmann opplyste at han hadde kjøpt bilen for ca. kr 225 000. Sikrede oppga også i et egenerklæringsskjema datert 27.11.20 at kjøpesummen var kr 225 000. Nemnda forstår saken slik at egenerklæringen ble fylt ut etter samtalen med takstmannen.

Partene synes videre å være enig i at bilen ble kjøpt for kr 187 000, og at sikrede fikk tilbakebetalt kr 20 000 grunnet en fuktskade. Opplysningen om kjøpesummen gitt i samtale med takstmannen og i egenerklæringsskjema var derfor objektivt sett uriktig.

Spørsmålet blir da om sikrede har gitt gale opplysninger bevisst. Sikrede viser til at han gav uttrykk for tvil vedrørende kjøpesummen i samtalen med takstmannen, og at sikrede blandet de to bilkjøpene. Videre er det vist til at sikrede på eget initiativ opplyste om bilens salgsannonse hvor bilen var annonsert til kr 190 000. Selskapet har anført at sikrede først opplyste om salgsannonse etter at takstmannen etterspurte denne. Det er ikke fremlagt lydopptak eller et samtalereferat fra samtalen mellom sikrede og takstmannen. Det er derfor vanskelig for nemnda å vurdere hva som ble sagt i samtalen. Nemnda har imidlertid forstått det slik at sikrede forklarte at kjøpesummen ble høyere enn den annonserte prisen pga. en forutgående budrunde. Sikrede har senere forklart at han blandet med den andre bilen han hadde kjøpt. Selger av denne bilen har derimot forklart at det ikke var noen budrunde, og at sikrede var den eneste interessenten. Nemnda kan vanskelig se noe grunnlag for at sikrede skal ha blandet de to kjøpene. Samtalen med takstmannen ble videre etter det opplyste avholdt ca. én måned etter brannen, og sikrede hadde dermed god tid til å kontrollere kjøpesummene dersom han var usikker på beløpet. Sikrede oppgav også uriktig kjøpesum i egenerklæringsskjema, som er utfylt etter samtalen med takstmannen uten å gi uttrykk for noen tvil om dette i skjemaet.

Sikrede viser til at han er ordblind. Men den gale kjøpesummen ble først gitt muntlig, og det dreier seg her om et kronebeløp, ikke om gal bruk av ord. Sikrede ga også muntlig gale opplysninger om budrunde ved kjøp av bilen. Nemnda mener disse gale opplysningene vanskelig kan tilskrives at han er ordblind. Nemnda legger derfor til grunn at den gale opplysningen om kjøpesummen er gitt bevisst.

Spørsmålet blir så om den uriktige opplysningen kunne gi sikrede en erstatning han ikke hadde krav på. Selskapet er etter vilkårenes punkt 6.1 ansvarlig for "kostnadene ved å anskaffe en bil i samme stand og av tilsvarende fabrikat, type og årgang", dvs. bilens markedsverdi. I

utgangspunktet er det derfor bilens salgsverdi, og ikke kjøpesummen, som er avgjørende for selskapets ansvar. I nemndspraksis har man likevel akseptert selskapspraksis om at man ved verdiansettelsen for relativt nye gjenstander tar utgangspunkt i en fersk kjøpekontrakt hvor kjøpesummen fremgår, jf. FinKN 2015-369 og 2018-377. En slik argumentasjon legges også til grunn i dom avsagt 22.6.20 av Hedemarken tingrett, 19-180499TVI-HEDM.

Den aktuelle bobilen ble kjøpt ca. fire måneder før brannen. Selskapet har vist til at bobilen var spesiell, og at det ikke finnes mange tilsvarende objekter i markedet. Selskapets takstmann har også vist til at den uriktige opplysningen om kjøpesummen var egnet til å gi en uberettiget erstatning på ca. kr 30 000. Takstmannen har vurdert bobilens markedspris til kr 190 000 uten fuktskaden og til kr 160 000 med fuktskaden.

Sikrede stiller spørsmål ved takstmannens anslag på kr 30 000 for verdireduksjonen for fuktskaden og viser til at sikrede fikk tilbakebetalt kr 20 000 av selger for denne skaden. Selskapet viser til at verdien er skjønnsmessig anslått, fordi omfanget av fuktskaden ikke er dokumentert. Sikrede har ikke fremlagt dokumentasjon på utbedringen, og har i samtale med selskapets utreder forklart at skaden ble utbedret ved hjelp av svart arbeid. Det er uklart for nemnda hvorvidt skaden var utbedret på branntidspunktet. Nemnda har oppfattet det slik at selskapet anfører at en eventuell verdistigning som følge av svart arbeid vil være å anse som en ulovlig interesse, og dermed unntatt forsikringen.

Dersom man legger til grunn at fuktskaden var utbedret ved hjelp av lovlige arbeidere, og at bobilens markedsverdi var kr 190 000 på branntidspunktet, vil fremdeles den uriktige opplysningen om kjøpesummen gitt i egenerklæringen være egnet til å gi sikrede en uberettiget erstatning på kr 35 000. Det er derfor ikke nødvendig å foreta noen nærmere vurdering av hvorvidt fuktskaden var utbedret på branntidspunktet.

Nemnda kan vanskelig se noen annen grunn til at sikrede skulle gi uriktige opplysninger om kjøpesummen enn at han skulle få en høyere erstatning enn det han hadde krav på.

Sikrede anfører at han må tilkjennes delvis erstatning etter fal. § 8-1 fjerde ledd siste pkt., som sier at sikrede "kan" få delvis erstatning dersom forholdet *"bare er lite klanderverdig, bare angår en liten del av kravet, eller hvis det ellers foreligger særlige grunner"*. Ifølge Ot.prp.nr. 49 (1988-1989) s. 89 kan delvis erstatning kun gis såfremt fullstendig bortfall av erstatning fremstår som klart urimelig. Det dreier seg om en snever unntaksregel, og forarbeidene understreker at bestemmelsen er gitt av hensyn til personer som er økonomisk avhengig av sikrede og ikke av hensyn til sikrede selv.

Sikredes uredelige opplysninger gjelder minst kr. 35 000 av kjøpesummen, som utgjør ca. 18 % av en markedsverdi på kr 190 000. Nemnda mener at dette ikke er en liten del av kravet og kan heller ikke se at sikrede bare er lite å klandre. Tapet av erstatning går heller ikke utover noen andre enn sikrede. Retts- og nemndspraksis har vært tilbakeholdne med å anvende benådningsbestemmelsen, og det foreligger ikke rettspraksis som tilsier en delvis erstatning i dette tilfellet. Nemnda mener derfor benådningsbestemmelsen ikke kan anvendes.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Skades konklusjon

Selskapet gis medhold.

Ved behandlingen deltok Trine-Lise Wilhelmsen (leder), Vibeke Stiansen (selskapsrepresentant) og Hege Sundby (forbrukerrepresentant).